

EL LLENGUATGE

Fer l'orni

Una cosa és *fer el ric* i una altra de molt diferent *fer-se ric*. *Fer el ric* significa «imitar la manera de fer dels rics, comportar-se com si hom fos ric», i *fer-se ric* vol dir «esdevenir ric, enriquir-se». Els significats d'aquestes dues frases corresponen a les definicions següents del Diccionari Fabra: com a verb transitiu, «imitar (alguna cosa) en la seva manera d'ésser», amb exemples com *fer el mort*, *fer el pobre*, *fer el generós*, i, com a verb pronominal, «esdevenir», amb exemples com *fer-se capellà*, *fer-se (un protestant) catòlic*, *fer-se gran*, *fer-se veïl*.

Les frases fetes o, si més no, molt usuals, formades amb el verb *fer*, anàlogues a *fer el ric* són mol nombroses: *fer l'orni*, *fer el pagès*, *fer el desentès*, *fer el savi*, *fer el pinxo*, *fer el senzill*, *fer el valent*, *fer el tronera*, *fer el distret*, *fer el ximple*, *fer el tifa*, *fer el gitano*, *fer l'ànec*, etc. I si bé algunes d'elles tenen un significat especialitzat, que no correspon pròpiament a «imitar», en conjunt són totes perfectament equiparables. Notem que la primera és formada amb un mot especial, *orni*, que no és sinó usat en aquesta locució. El fet és, doncs, que en totes aquestes frases, que tenen en comú el significat «comportar-se d'una determinada manera», el verb *fer* ha d'ésser usat sense cap reforç pronominal, és a dir, com *fer el ric* i no com *fer-se el ric*.

Avui, sens dubte a causa de la influència del castellà i segurament també, de la de frases com *fer-se ric* o *fer-se vell*, ja podem sentir i fins i tot llegir «No et facis el pagès», «Sempre es fa el desentès», «Li agrada fer-se el savi» i àdhuc hem llegit darrerament «Es feia l'orni». És evident, per tant, que convé un toc d'atenció sobre aquesta fraseologia tan popular a fi que no sigui desnaturalitzada amb la intervenció impropia de la partícula pronominal. Això és, cal dir *No facis el pagès*, *Sempre fa el desentès*, *Li agrada fer el savi*, etc.

Un altre significat del verb *fer* potser susceptible d'ésser confós amb el que hem exposat és el que el Fabra defineix dient «creure, suposar que (alguna cosa) és (això o allò), significat amb què el verb *fer* admet l'ús reflexiu (sovint amb una modificació adverbial). Podem dir, així, *No et facis tan beneït com això* (és a dir, *No et consideris tan beneït a tu mateix*), frase evidentment diferent de *No facis el beneït*, en què, com hem dit, sembla impropcedent la intervenció de la partícula pronominal.

Albert Jané